

LUNDS
UNIVERSITET

Att skriva uppsats i mänskliga rättigheter

Instruktioner och råd för dig som skriver
kandidat- eller magisteruppsats

Avdelningen för mänskliga rättigheter
Historiska institutionen
Kurskod: MRSXXX
Termin: XXterminen 201X
Handledare: Förnamn Efternamn
Omfång: 10000-15000 ord

Abstract

Abstract utgörs av en sammanfattning av uppsatsens viktigaste och bärande delar i en fristående text som ska kunna förstås utan att man har läst uppsatsen. I kort och saklig form (150-250 ord) ska allt väsentligt vara med: syfte, frågeställning, avgränsningar, teori, metod, material, resultat och slutsatser. Kandidat- och magisteruppsatser ska ha abstract på både svenska och engelska, oavsett vilket språk uppsatsen är skriven på. Den som ska bilda sig en uppfattning om ifall din uppsats är intressant nog för dem att läsa kommer sannolikt att titta på abstract först, så det är värt att lägga ner möda och tid på att göra det bra. Ett korrekt och effektivt språk är helt avgörande. Om du inte är van vid att skriva på engelska så se till att granska engelskan särskilt noga, gärna med hjälp av någon som du vet har mycket goda kunskaper i engelska. Ett illa skrivet abstract ger ett dåligt första intryck. Ett bra skrivet abstract kan bidra till att din uppsats blir spridd och läst.

Nyckelord (5-10 stycken):

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Problemformulering, syfte och frågeställningar	1
1.2	Material och avgränsningar	3
1.2.1	Primär- och sekundärmaterial	3
1.2.2	Källkritik	4
1.2.3	Referenshantering	5
1.3	Forskningsetiska bedömningar	7
2	Teori och metod	9
2.1	Teori	9
2.2	Metod	11
3	Litteraturöversikt och tidigare forskning	13
4	Själva undersökningen	16
5	Analys och diskussion	17
5.1	Analys	17
5.2	Diskussion	18
6	Sammanfattning	19
	Referenser	20
	Eventuella bilagor	21

1 Inledning

Det här dokumentet innehåller instruktioner, rekommendationer och tips om hur du som läser mänskliga rättigheter vid Lunds universitet förväntas lägga upp din kandidat- eller magisteruppsats. För att åskådliggöra hur en uppsats kan se ut så följer den här instruktionen – som härnå kallas för *Uppsatsinstruktionen* – en sedvanlig uppsatsstruktur. Alla de element som tas upp här ska finnas med i din uppsats, även om du väljer andra rubriker. *Uppsatsinstruktionen* är till för att tjäna som ett stöd i arbetet men är med nödvändighet kortfattad och ger inte alla svar. Rådgör med din handledare.

Innehåll och struktur är naturligtvis det centrala när du skriver din uppsats, men för att en uppsats ska vara läsvänlig så har också den grafiska utformningen viss betydelse. *Uppsatsinstruktionen*s grafiska utformning är enkel och avskalad i syfte att stödja läsningen. Marginalerna är tre centimeter på varje sida. Typsnittet är Times New Roman. Kapitelrubrikerna skrivs här i 24 punkter. Uppsatsens huvudtext, eller brödtext som den också kallas, skrivs i 12 punkter med 1,5 radavstånd. För att göra texten överskådligare är det lämpligt att dela in kapitlen i avdelningar. Varje avdelning markeras med en avdelningsrubrik, som här i *Uppsatsinstruktionen* skrivs i 18 punkter. Du kan göra ytterligare indelningar, men undvik att det blir för plottrigt.

Varje nytt stycke inleds med ett indrag, såsom här visas. Gör indrag med hjälp av en ”tab”, inte med mellanslagstangenten. Gör inte en blankrad vid nytt stycke. Första stycket under en rubrik har inget indrag.

I en uppsats innehåller introduktionens första stycke – det som du läser just nu – lämpligen en ganska allmänt hållen presentation av uppsatsens ämne eller om din undersökning. Var saklig men undvik tung och teknisk terminologi. Uppsatsens ämne problematiseras och skärps till i nästa avsnitt.

1.1 Problemformulering, syfte och frågeställningar

När man börjar fundera på sin uppsats så har man ofta en ganska vag uppfattning om att det finns ett ämne eller ett fält som man är intresserad av eller nyfiken på. Det du först

går och funderar på är kanske alltför omfattande för en uppsats och behöver snävas in och skärpas till. Gör dig själv (och dina läsare) tjänsten att noggrant undersöka en begränsad och noga utmejslad fråga, istället för att översiktligt behandla något stort och vagt. Det är också fullt möjligt att det du är intresserad av faktiskt inte är forskningsbart, i alla fall inte inom ramen för en studentuppsats. Det är viktigt att du tar till dig din handledares råd i det avseendet. Att gå från ett ämne till en genomförbar forskningsuppgift är en process i flera steg, som kan ta lite tid. Var beredd på att du kommer att revidera din avgränsning och dina frågeställningar under arbetets gång; i början är de att betrakta som preliminära. Att du får en klar bild av vilka frågor som är mest relevanta och fruktbara att arbeta med först när du har börjat granska ditt material närmare är varken konstigt eller anmärkningsvärt.

Tänk på processen som att du går från en ganska suddig bild av ett stort område till att gradvis ställa in skärpan på en liten bit av det området. Du har ett ämne, det vill säga det du i största allmänhet är intresserad av. Säg att ämnet är språkrättigheter för nationella minoriteter. Nästa steg är att avgöra vilken problematik inom detta fält som du ska ägna dig åt. Problemformuleringen är ingenting som du slår fast som en deklARATION, utan den framträder som resultatet av en resonerande text där du beskriver, strukturerar och problematiserar ditt ämne. I detta resonemang blottlägger du det problem som du ska arbeta med, eller annorlunda uttryckt, du vaskar fram en forskningsbar och väl avgränsad fråga ur ämnet.

Vad är det då mer konkret som du ska genomföra? Vad är det för slags undersökning du planerar, med utgångspunkt i din problemformulering? Ska du kartlägga ett skeende, undersöka attityder inom en grupp, analysera den offentliga debatten, utvärdera potentialen i ett policyförslag eller något annat? Svaret på detta utgör ditt syfte.

Efter att du nu har skärpt till ditt ämne i en problemformulering och har formulerat ett syfte med projektet, så är det dags att gå ner på verkstadsgolvet. Vad behöver du rent faktiskt göra för att uppnå ditt syfte? Vilka frågor ska du besvara i din uppsats? Detta är vad som kallas för frågeställningar och de ska utgöra den röda tråden genom uppsatsen. Det är genom en undersökning som besvarar dem som du uppnår ditt formulerade syfte. Frågeställningarna ska inte vara rent deskriptiva utan också signalera det perspektiv du lägger på problemet du undersöker. Var beredd på att du kommer att revidera dina frågeställningar flera gånger. Undersökningens fokus kan komma att flyttas av olika, helt legitima skäl, som till exempel att något material visade sig omöjligt att få tag på eller att du halvvägs igenom upptäcker något oväntat som motiverar att du ändrar din

metod. Det är inte ovanligt att formulera om frågeställningarna och syftet en sista gång precis innan uppsatsen lämnas in. Det viktiga är inte vilka preliminära planer du hade vid projektets början utan att den problemformulering, det syfte och de frågeställningar som anges i den färdiga uppsatsen harmonierar med varandra och stämmer överens med det som du faktiskt har gjort.

1.2 Material och avgränsningar

Vilket material du har tänkt använda har du rimligen tänkt på redan när du formulerar ditt syfte och dina frågeställningar. I det här avsnittet beskriver du ditt material, vad det består av, hur du har tagit fram det och hur omfattande det är. Du ska också beskriva vilka dina bevekelsegrunder är för att använda det här materialet och vilka eventuella begränsningar och brister som det uppvisar. Förmågan att söka, samla, värdera samt kritiskt tolka och förstå komplex information är ett av utbildningens mål.

Vad är material? Material, eller källor, är sådant som du får information eller kunskap ur. Man kan också säga att materialet är det du undersöker eller det du använder i en undersökning. Om du genomför en intervjustudie så är intervjustavaren ditt material. Om du gör en textanalys av debattartiklar eller rättsfall så är debattartiklarna och de skriftliga domarna ditt material. Men när du genomför en undersökning så läser du också in dig på studier som andra har gjort inom fältet, både för att orientera dig och för att jämföra med dina egna resultat. Det är också material.

Du ska också redogöra för dina avgränsningar, det vill säga var eller när ditt material börjar och slutar, och varför du har gjort avgränsningen på det sätt du har valt. Om du granskar rättsfall så har du kanske valt ut domar från en viss tidsperiod eller från några utvalda domstolar. Om du analyserar debattartiklar så har du kanske valt att koncentrera dig på vissa tidningar under vissa tidsperioder eller så har du kanske gjort ett urval ur ett mediearkiv.

1.2.1 Primär- och sekundärmaterial

Man brukar göra en skillnad mellan primär- och sekundärmaterial. Primärmaterial är en förstahandskälla. En intervjuperson som berättar om sina egna upplevelser är typiskt primärmaterial. En skriftlig dom i ett rättsfall är också primärmaterial. Även om domen

handlar om vad andra människor har sagt och gjort så är den i forskningshänseende primärmaterial. Ingen annan har tolkat domen åt dig redan. Rätten har tolkat ett händelseförlopp – händelseförloppet är därför sekundärmaterial för dig, kan man säga – men själva domen är primärmaterial. Den ligger, så att säga, otolkad framför dig. Om du däremot läser en bok som handlar om de här rättsfallen, där domarna tolkas av bokens författare, så är det sekundärmaterial. I sekundärmaterial presenteras någonting för dig av någon annan och det är denne andre som har haft tillgång till primärkällan. I det kapitel i en uppsats som heter något i stil med ”Presentation av tidigare forskning” gör du alltså en genomgång av sekundärkällor inom ditt fält, det vill säga av undersökningar och tolkningar som andra har gjort.

En uppsats kan inte bara grunda sig på sekundärmaterial. Du förväntas göra en undersökning där du använder dig av källor som primärmaterial. Det kan innebära ganska olika saker. Om du gör en egen intervjustudie eller en enkätundersökning eller utför en textanalys av rättsfall eller riksdagsmotioner så är dessa empiriska källor ditt primärmaterial; det är inget konstigt med det. Men säg att du avser att skriva en huvudsakligen teoretisk uppsats. Du kanske vill göra en kritisk analys av Martha Nussbaums kapacitetsteori om rättigheter eller av Hannah Arendts teori om den totalitära staten. Då är det Nussbaums respektive Arendts egna texter som är ditt primärmaterial, medan sådant som andra teoretiker har skrivit om dem är ditt sekundärmaterial.

1.2.2 Källkritik

I allt vetenskapligt arbete gäller att man måste inta en källkritisk hållning. En källa kan vara falsk eller opålitlig av olika skäl, men även om den inte är falsk eller opålitlig så kan den vara av begränsad eller obefintlig relevans eller betydelse för dig. Varje källa du använder dig av i uppsatsen måste du utsätta för källkritisk granskning. Vem står bakom den: en privatperson, en forskare, en organisation, en myndighet, en journalist eller någon annan? I vilket syfte har den tagits fram och vem riktar den sig till? Är det en partsinlägga och i så fall för vad? Vilka källor har författaren eller talaren i sin tur använt sig av? Verkar de pålitliga eller går det kanske inte att verifiera? Från vilken tid härrör källan? Om du orienterar dig om situationen i Afghanistan så har det viss betydelse om den källa du tar del av är från 1987 eller från 2011. Ibland är det svårt eller omöjligt att spåra upphovspersonen till en källa; det gäller inte minst hemsidor och blogginlägg. Om du ändå väljer att inkludera en sådan källa måste du göra helt klart för

din läsare att källans ursprung och pålitlighet inte går att verifiera.

Den källkritiska hållningen gäller inte bara skriftliga källor. Säg att du intervjuar fem personer som var och en för sig berättar om samma händelse, till exempel en politisk konflikt. Du kommer att få fem olika berättelser, var och en präglade av en persons perspektiv, minnesbilder, erfarenheter och så vidare. Det innebär inte att någon av intervjupersonerna far med osanning eller vill lura dig, men det säger oss att man inte kan ta en persons vittnesbörd som självklar intäkt för att någonting har hänt på ett visst sätt.

1.2.3 Referenshantering

Du måste alltid referera till källor som du använder. Det gäller alla källor, oavsett om du har läst en bok, telefonintervjuat en handläggare på Migrationsverket, läst en debattartikel i tidningen eller gjort observationer vid en demonstration. Allt är källor och allt ska redovisas som källor.

Om du använder källor utan att referera till dem så kommer din uppsats att bli underkänd. Om det finns anledning att tro att du har underlåtit att referera i avsikt att vilseleda så kommer du att bli anmäld till Lunds universitets disciplinnämnd och riskerar att bli fälld för plagiat. Det här är alltså allvarliga grejer, som handlar om trovärdighet och vetenskaplig redlighet. Noggrannhet är i detta sammanhang inte bara en dygd utan en nödvändighet. En samlingsbeteckning på hur man i vetenskapliga sammanhang ska hanterat källor, källkritik, hänvisningar, referenser och citat är ”akribi”, som betyder just noggrannhet.

Hur du lämpligen refererar till intervju- och enkätsvar, om du använder sådana som källor, rekommenderas du att diskutera med din handledare. Vad gäller skriftliga källor så finns det flera olika vedertagna referenssystem. När du skriver uppsats (och andra texter för inlämning) på avdelningen för mänskliga rättigheter så ska du använda Oxfordsystemet. Du måste vara helt konsekvent i användningen av detta referenssystem. I Oxfordsystemet görs texthänvisningar i noter, till skillnad från i Harvardsystemet där texthänvisningar görs inom parentes i den löpande texten. Det finns en omfattande handbok om Oxfordsystemet.¹ Sammanfattningar av de mest centrala inslagen och reglerna kan du finna genom de flesta universitetsbibliotek. Att ha tillgång till en åskådlig

¹ R.M. Ritter, *The Oxford style Manual*. Oxford University Press, Oxford, 2003.

² Ett exempel är Victoria University *Oxford. A Brief Guide*, 2010, åtkomst 9 april 2012,

presentation av hur man refererar till olika typer av källor, bland annat internetkällor och nyhetsmedier, är användbart.² Grunden i Oxfordsystemet är alltså att man refererar i noter. Där en referens ska göras (om du har citerat, parafraiserat eller hämtat information ur en källa) infogar du en notsiffra i texten och hänvisar sedan till källan i en fotnot längst ner på sidan eller i en slutnot i slutet av dokumentet. Första gången du hänvisar till en viss källa ska fullständiga bibliografiska uppgifter anges i noten. Om det är en bok så innebär det författarens namn, bokens titel, förlag, förlagsort och publikationsår, följt av sidhänvisning om det är ett specifikt textställe snarare än källan i dess helhet som du refererar till. Konsultera *Oxford. A Brief Guide*³ eller liknande vägledningar för att se hur du anger bibliografiska uppgifter för olika typer av källor.

Om du refererar till samma källa igen så ska du inte sätta ut fullständiga bibliografiska uppgifter en gång till. Istället sätter du då bara ut författarens efternamn, publikationsåret och, i förekommande fall, sidnumret i noten. Det finns också etablerade latinska förkortningar som kan användas när man refererar. Om den andra referensen till ett verk följer omedelbart på den första – utan att en referens till något annat verk har gjorts däremellan – så kan du sätta ut ”Ibid.” och sedan sidans nummer. ”Ibid” är förkortning av ”ibidem” som betyder ”på samma ställe”. Om den andra referensen till ett verk inte följer direkt på den första anges istället författarens efternamn följt av förkortningen ”Op. Cit.” (”opere citato”) eller den svenska motsvarigheten ”a.a.” som betyder samma sak, nämligen ”anfört arbete”.

Om du sätter in ett citat i din löpande text så ska citatet markeras med ”citattecken”. Längre citat kan istället sättas i ett separat stycke, då utan citattecken men tydligt skiljt från din egen text genom blankrader och extra marginalindrag, så här:

The Oxford system requires citations to be numbered and source details listed as either footnotes or endnotes. A footnote/endnote requires the name of the author/s, publication details and specific page/s (if appropriate). Full details of the citation are included in the Reference List or Bibliography.⁴

Ett citat ska återges exakt som det står i källan. Om du översätter ett citat så måste du ange i noten vilket språk det är översatt ifrån och att det är du som har gjort översätt-

² Ett exempel är Victoria University *Oxford. A Brief Guide*, 2010, åtkomst 9 april 2012, <[http://w2.vu.edu.au/library/referencing/files/2495%20Oxford%20Guide%20\(28%209%2010\).pdf](http://w2.vu.edu.au/library/referencing/files/2495%20Oxford%20Guide%20(28%209%2010).pdf)> .

³ Ibid.

⁴ Ibid.

ningen. Att parafasera innebär att med egna ord återge det som en författare säger i avsikt att förtydliga eller tolka det; parafasering ska också följas av referens. Att bara stuva om i formuleringarna i en annan författares text utan att tillföra någon egen tanke, förklaring eller förtydligande är inte att parafasera och bör undvikas till varje pris.

Alla källor du använt samlar du i en referensförteckning i slutet. Den ska vara alfabetiskt ordnad efter författarnas efternamn eller, om författarnamn saknas, verkets titel. Hur en referenslista kan utformas ser du längst bak i *Uppsatsinstruktionen*.

1.3 Forskningsetiska bedömningar

I vilken utsträckning du måste göra etiska bedömningar under ditt uppsatsarbete och vilka etiska frågor du konfronteras med beror på ditt ämnesval, din valda metod och ditt material. Det är dock viktigt att komma ihåg att all forskningsverksamhet måste leva upp till etiska krav på vetenskaplig redlighet (se föregående avsnitt), att redovisade resultat är välgrundade och väldokumenterade och att studien utförs i enlighet med god vetenskaplig sed.⁵ Som forskare lyder man naturligtvis också under vanliga lagar och regler om till exempel sekretess.

Det är viktigt att du diskuterar sådana här saker ordentligt med din handledare och tar till dig handledarens råd. Här är ett par exempel på etiska frågor som kan uppstå i samband med ett uppsatsarbete.

Om du gör en intervjustudie så har du etiska bedömningar att göra såväl när du planerar studien som när du genomför den. När du intervjuar någon så upptar du inte bara den personens tid utan förväntar dig också att hon ska dela med sig av sina erfarenheter till dig. Det är ett stort förtroende och medför ansvar för dig att hantera situationen respektfullt. Vem ska du intervjuas? Har du goda skäl att tro att personen verkligen ställer upp frivilligt och inte känner sig pressad att delta? Vad vill du ha ut av intervjun? Inom ämnet mänskliga rättigheter kan intervjuer komma att beröra känsliga saker; hur hantear du det? Ibland vill studenter intervjuas papperslösa flyktingar, asylsökande barn eller

⁵ Vetenskapsrådet, *God forskningssed*, Vetenskapsrådets rapportserie 1:2011, åtkomst 10 april 2012, <http://www.cm.se/webbshop_vr/pdf/2011_01.pdf>. Se även Birgitta Forsman *Forskningsetik*, Studentlitteratur, Lund, 1997. Andra upplaga som e-bok, 2004.

kvinnor som har utsatts för sexuellt våld. Sådant avråds du ifrån. Överhuvudtaget avråds du ifrån att intervjua personer som befinner sig i en utsatt situation.

När du planerar och genomför en intervju måste du vara medveten om att intervjun är en social situation som du ansvarar för. Testa gärna dina intervjufrågor på en kurskamrat. Lova inte mer än du kan hålla. Du kan lova att dina intervjupersoner anonymiseras i uppsatsen och att deras identitet inte kommer att publiceras, men du kan inte garantera att ingen annan forskare någonsin kommer att begära att få titta på ditt oredigerade primärmaterial. Förvissa dig om att du och intervjupersonen är överens om förutsättningarna.

Även om ditt primärmaterial enbart består av text, såsom tidningsartiklar eller domar, så finns det etiska övervägningar att göra. Är det lämpligt att i uppsatsen namnge de personer som förekommer i texterna? Om du analyserar domar i asylärenden från en migrationsdomstol så arbetar du visserligen med offentliga handlingar, men om inget forskningssyfte uppfylls genom att du namnger de i fallen berörda personerna så är det lämpligast att inte göra det. Tidningars ansvariga utgivare fattar ibland pressetiskt känsliga beslut om att publicera vissa saker, såsom namn och bild på personer. Om du använder det materialet i en textanalys av tidningsartiklar måste du själv fatta ett beslut om hur just du ska använda materialet. Att någonting redan är offentliggjort av någon annan fritar alltså inte dig ifrån etiskt ansvar; du måste kunna stå för allt som förekommer i din uppsats. Kom också ihåg de källkritiska principerna.

Redogör koncist och sakligt för vilka etiska frågor som ditt uppsatsämne, ditt material eller din metod väcker och hur du har hanterat dessa.

2 Teori och metod

Om du behandlar teori och metod i samma kapitel eller delar upp det i två är upp till dig. Det valet har delvis att göra med vilka perspektiv du har. De metodval du gör har teoretiska implikationer och tvärtom. Valen av teori och metod kan därför inte göras isolerade från varandra. Det gör det också rimligt att de presenteras i någorlunda anslutning till varandra.

Många studenter har stor respekt för det här med teori och metod. Det är rätt att ha det i så måtto att man ska ta dessa val på allvar, vara noga och samvetsgrann i presentationen av dem och i att man faktiskt också genomför studien på det sätt som man här säger att man ska. Däremot finns det ingen anledning att tro att teori och metod är något upphöjt, märkvärdigt eller separat från det vi annars ägnar oss åt. Vad du gör i det här kapitlet är att välja dina arbetsredskap; det är här du plockar ihop den verktygslåda som du sätter i arbete i de efterföljande kapitlen.

2.1 Teori

Din teori är det perspektiv du intar i analysen och diskussionen av ditt primärmaterial. Teorin är ett av dina redskap och ska sättas i arbete i undersökningen. Det är också viktigt att komma ihåg att vad som framstår som ett problem delvis är en fråga om perspektiv. Om man till exempel har ett feministiskt perspektiv så framstår vissa saker, som annars kanske inte noteras, som problematiska och viktiga att studera. Rättighetsperspektivet i sig är ett teoretiskt perspektiv, som påverkar vad som hamnar i fokus. Här är ett exempel: Att studera, bedöma och kanske till och med mäta utveckling ur ett rättighetsperspektiv är en annorlunda aktivitet än att göra det ur ett strikt ekonomiskt perspektiv. Det innebär att ditt teoretiska perspektiv rimligen märks redan i ditt syfte och din frågeställning; en viktig självreflekterande process är att du artikulerar för dig själv vilka val du redan har gjort – kanske utan att tänka på det – genom att formulera ditt syfte och dina preliminära frågeställningar på ett visst sätt.

Här är en enkel optisk jämförelse. Om du ska beskriva ett visst hus – så som du ser det framför dig – så spelar din position roll. Står du i ett hörn av trädgården och tittar på huset, står du långt därifrån och tittar i en kikare eller har du krupit precis intill och kikar in genom fönstren? Tittar du från höger, från vänster, rakt framifrån, bakifrån eller sitter du kanske på en höjd och tittar ner på huset? Vad du kan beskriva, vad du ser och hur huset ter sig beror på vilken position du står i – vilket perspektiv du har – i förhållande till just det här huset. Men ditt förhållningssätt till hus i allmänhet spelar också roll, inte minst för vad som framstår som problematiskt med det här huset och värt att titta närmare på. Det kanske är just ditt förhållningssätt till hus i allmänhet som gör att du har valt att ställa dig i ett hörn av trädgården snarare än att sitta på en hög höjd. De frågor du ställer dig kanske kommer ur ett miljöintresse och då blir sådant som uppvärmning och isolering problem värda att studera. Du kanske har ett estetiskt förhållningssätt till hus och slås av sådant som proportioner och färgval. Det innebär inte att du menar att uppvärmning och isolering är oviktiga frågor, bara att de inte står i fokus för det perspektiv du har intagit just nu. Kanske handlar ditt perspektiv om samspelet mellan miljöhänsyn och estetik och då blir samvariationen mellan dessa – hur miljöhänsyn påverkar ett hus utseende, till exempel – ett viktigt problem att studera.

Det grundläggande är alltså att förstå och kunna artikulera för sig själv och sina läsare att det perspektiv man har på en viss sak och vilka frågor man ställer till sitt material avspeglar val som man har gjort och påverkar vad som framstår som ett problem värt att undersöka.

Att inta ett rättighetsperspektiv på en samhällsfråga, en konflikt, en debatt eller en uppsättning dokument, är alltså i sig ett teoretiskt val, men i en specifik undersökning är även det sannolikt för vagt. Har du ett feministiskt intresse för rättigheter? Är det en viss begreppslig tolkning av vad en mänsklig rättighet är som är din utgångspunkt? Är det frågan om ansvar för rättighetsuppfyllelse som motiverar din undersökning och vilken förståelse av vad ansvar betyder vill du i så fall använda dig av? Är det den språkliga användningen som är din utgångspunkt, hur mänskliga rättigheter används retoriskt, kanske för att förmedla en viss politisk agenda? Detta är teoretiska val på den konkretionsnivå som gör teori till ett redskap för dig i genomförandet av undersökningen.

Se till att det framgår tydligt att ditt teoretiska perspektiv är ett reflekterat val – du har med andra ord inte bara valt vad du ska använda utan också valt bort det du inte ska använda – och förklara hur ditt teoretiska perspektiv förhåller sig till ditt val av material, ditt syfte och dina frågeställningar och din metod.

2.2 Metod

Teorin är ditt perspektiv, ditt förhållningssätt till problemet. Din metod är ditt arbetssätt, hur du går tillväga. Det handlar om vilka verktyg du packar ner i verktygslådan. Det kanske viktigaste att tänka på är detta: Den metod du väljer måste vara sådan att du med dess hjälp kan göra det du säger i ditt syfte och dina frågeställningar att du ska göra. För att göra ett klokt val behöver du använda din allmänna kännedom om tillämpliga metoder inom fältet och välja utifrån just det du i den här undersökningen avser att göra. Artikulera tydligt för dig själv och dina läsare vilka val du har gjort – och därmed också vad du har valt bort – och varför.

Den metod som du presenterar i det här avsnittet är den du använder när du undersöker och analyserar ditt primärmaterial. När du läser in dig på forskningsläget och granskar sekundärlitteratur så går du förstås också metodiskt tillväga; vid det här laget behärskar du de argumentationsanalytiska redskapen för läsning av argumenterande text. Det behöver du inte skriva ut här. Men vad ska du göra med ditt primärmaterial? Du kanske ska göra en argumentationsanalys även av det materialet. Ditt material kanske är en parlamentarisk utredning och du ska granska hur utredarna argumenterar för en viss sak; i så fall är argumentationsanalys din metod och ska redovisas som sådan här. Kanske är det retoriska strategier i ett politiskt maktspel som gör att du är intresserad av den här utredningen och då motiverar det att du gör en diskursanalys. Du kanske är intresserad av människors attityder i en viss rättighetsfråga, säg utformningen av asylpolitiken eller konsumentval i förhållande till rättvisemärkta produkter. Om det lämpliga då är att göra en enkät, några djupintervjuer eller en textanalys av insändare i dagstidningar beror på vad det är för frågor du vill besvara och vilken sorts slutsatser du vill kunna dra. Om du vill få en subtil insikt i hur människor kan resonera i förhållande till sina egna konsumentval, till exempel, så kan det vara en bra idé att göra några få men djuplodande intervjuer; då kan du å andra sidan inte generalisera dina resultat bortom den population som du har pratat med. Om du vill försöka spåra förändringar över tid eller identifiera vilka argument som ses som gångbara i offentligheten så kan det vara lämpligt att göra textanalys av insändare. Hur långtgående slutsatser du kan dra av det beror på flera saker, bland annat på hur omfattande ditt material är och hur långa tidsintervall det täcker.

Redogörelsen av din metod ska vara noggrann och konkret. Det får inte finnas några tvivel om hur du har gått tillväga, hur du har fått fram och använt ditt material och hur ditt val av metod förhåller sig till ditt teoretiska perspektiv och de frågor du ställer. Hur pålitliga dina resultat och analysen av dina resultat är kan bara bedömas mot den bakgrunden.

Det finns många användbara handböcker i forskningsmetod och i hur man bygger upp och genomför en undersökning, till exempel *Researching Social Life*,⁶ *Textens mening och makt*⁷ och *Att skriva en bra uppsats*.⁸ I en bra metodhandbok kan du också hitta referenser till mer specialiserad litteratur om specifika forskningsmetoder.

⁶ Nigel Gilbert. *Researching Social Life*. 3 upplagan. Sage, London, 2008.

⁷ Göran Bergström och Kristina Boréus *Textens mening och makt*. 3 upplagan. Studentlitteratur, Lund, 2012.

⁸ Peter Stray Jørgensen och Lotte Rienecker *Att skriva en bra uppsats*. 2 upplagan. Liber, Stockholm, 2008.

3 Litteraturöversikt och tidigare forskning

God vetenskaplig sed kräver att du besitter nøyaktig sakkunskap om det fält inom vilket du gör din studie och att du är orienterad i tidigare forskning som har gjorts på området. Att ha kännedom om aktuella forskningsfrågor är dessutom ett av målen med utbildningen. I ett uppsatsarbete ingår därför ett betydande mått av inläsning. I själva uppsatsen förväntas du redogöra för den viktigaste litteraturen på området och eventuella tidigare studier som är av betydelse för din egen. Du ska, så att säga, visa att du vet vad du pratar om genom att placera in din studie i det rådande forskningsläget. Att göra en översikt över forskningsläget hjälper dig också att utveckla din egen frågeställning, genom att du bedömer styrkor och svagheter med det som redan är gjort och identifierar sådant som inte redan är gjort. En forskningsöversikt är en sammanställning, presentation och bedömning av vad som har publicerats av trovärdiga forskare i en viss fråga eller om ett visst ämne eller problem. Den är ett resonerande och kritiskt granskande stycke text, inte bara ett referat eller en sammanfattning. Det du främst ska förmedla till din läsare är vilka centrala idéer och tolkningar som finns etablerade. Det är bara mot bakgrund av en sådan genomgång som det går att trovärdigt artikulera vad din egen studie bidrar med. Ingen förväntar sig att du ska hitta och gå igenom allt som har gjorts.

Genom att utföra en forskningsöversikt får du så klart veta mer om det ämne du är intresserad av men du tränar dig också i informationssökning genom att i en flod av litteratur identifiera böcker och artiklar som är relevanta och användbara för dig. Du tränar dig också i kritisk bedömning av källor. Innan du inkluderar en källa i din forskningsöversikt måste du bedöma om den är saklig och tillförlitlig.

Vilket material som är relevant för dig att ta upp beror på din frågeställning. Diskutera urvalet med din handledare. Här är dock en viktig sak att komma ihåg: Arbetet med uppsatsen är en läroprocess; du ska tillägna dig det vetenskapliga hantverket. En av forskarens färdigheter är att göra litteratursökningar. Hur man bäst gör sådana ska du också lära dig, om du inte redan kan det. Därför ska du *inte* börja med att skicka ett email till din handledare och be om litteraturtips. Att själv hitta relevant, användbar och

tillräcklig litteratur är en del av uppgiften. Från UB:s bibliotekarier kan du få utmärkt hjälp med att lära dig hur man gör. Från den lärare som är ansvarig för uppsatskursen får du information om i vilken form ni får vägledning i litteratursökning av en bibliotekarie. Din handledare finns där också för att bistå dig, men inte innan du har gjort dina egna sökningar.

En forskningsöversikt som ingår som en del av en uppsats utformas lämpligen tematiskt med underrubriker som plockar upp olika centrala trender, återkommande idéer eller mönster eller vanliga positioner. Man kan också gå igenom en bok eller en författare i taget, men det blir lätt ganska tråkigt för din läsare.

Under arbetets gång kan du ställa dig frågor som dessa:

1. Vad är det för typ av forskningsöversikt jag gör? Gör jag en översikt över teorier på ett visst område, över olika metoder för att studera en viss sak eller över resultat från empiriska undersökningar?
2. Är min informationssökning tillräckligt träffsäker, det vill säga bred nog för att hitta det jag letar efter och snäv nog för att inte få med sådant som inte är relevant?
3. Har jag tagit upp källor som går på tvärs mot mitt eget perspektiv eller har jag bara letat efter material som bekräftar mitt eget perspektiv?
4. Har jag kritiskt granskat det material jag använder? Bedömer jag styrkor och svagheter och jämför källor med varandra i förhållande till min fråga eller problemformulering?

När du läser och granskar en viss källa kan du ställa frågor som dessa:

1. Hur formulerar författaren problemet eller frågan? Är det tydligt och klart?
2. Hur märks författarens teoretiska och metodologiska perspektiv i undersökningen?
3. Verkar författaren själv väl orienterad i forskningen på området?
4. Om du granskar en empirisk undersökning, verkar den väl genomförd?
5. Hur saklig är källan? Förekommer det sådant som retoriskt och känsloladdat språk eller ensidiga exempel?
6. Hur förhåller sig den här källan till den fråga som jag är intresserad av?
7. På vilket sätt bidrar den här källan till vår förståelse av det problem eller område som studeras? Vad är dessa styrkor och svagheter?

Inled med en kort introduktion där du beskriver dina urvalsprinciper och de frågor, begrepp och kriterier du använder och avsluta med en sammanfattande bedömning där du bland annat identifierar några behov av fortsatt forskning som verkar finnas. Sammanfattningsvis kan man säga att en forskningsöversikt ska cirkla runt en forskningsfråga, sammanställa vad som är känt och gjort, identifiera stridsfrågor eller områden där litteraturen visar kolliderande resultat och innehålla något om vad som återstår att göra. Det är i en sådan lucka som du lämpligen utformar ditt eget projekt.

4 Själva undersökningen

Här är den, din studie, undersökningen av ditt primärmaterial! Hur detta kapitel läggs upp beror helt på vad det är för slags studie du utför och vad det är för material du använder. Det här kommer du att diskutera med din handledare och dina studiekamrater.

5 Analys och diskussion

5.1 Analys

Så vad är det då egentligen du har kommit fram till? Vilka resultat har din undersökning gett? I det här avsnittet ska du sätta ditt teoretiska perspektiv i arbete; det är här din analytiska infallsvinkel verkligen ska spela roll. Vilka insikter kom fram av just det teoretiska perspektiv som du lade på det hela?

I det här skedet ingår det i arbetsprocessen att stanna upp lite och titta på sitt syfte och sina frågeställningar igen. Att ge dem en sista omarbetning är ofta något av det sista man gör innan man känner sig färdig att lämna ett arbete ifrån sig. Det är helt normalt. De frågor du hade framför dig när du började har med viss sannolikhet justerats under arbetets gång, nya saker har dykt upp, något som verkade relevant är det inte längre, något som föreföll helt irrelevant har kanske seglat upp som det i särklass mest centrala. Den dynamiken finns i allt forskningsarbete och att man behöver justera formuleringen av vad man håller på med efterhand som undersökningen framskrider är, som sagt, vanligt och normalt. Se därför till att de frågor du beskriver som dina frågor här och det syfte som du anger som ditt syfte här – med andra ord, det som är navet i analysen här – helt harmonierar med den slutliga formuleringen i kapitel 1.

I det här avsnittet ska du inte introducera någon ny litteratur eller några nya data. Allt material är på plats, allt är undersökt, allt är läst. Den analys som du gör här ska följa naturligt av och genomföras med användning av de teori- och metodval som du redan har gjort och redovisat. I ljuset av dessa val och med de begränsningar som de sätter analyserar du de resultat som undersökningen av ditt material har gett, ingenting annat. Detta är inte sammanhanget för fria spekulationer, moralisk indignation, politiska utspel eller personligt tyckande. Allt du säger här ska kunna beläggas av det som i uppsatsen föregår det här kapitlet.

Att analysera är, så klart, inte samma sak som att tycka någonting utan är en metodstyrd verksamhet. Se till att de metoder du använder för att analysera avspeglas i ditt tidigare metodavsnitt; om du till exempel använder diskursanalys här så ska diskursana-

lys vara den metod eller en av de metoder som du presenterar som din arbetsmetod i kapitel 1.

5.2 Diskussion

I diskussionen kan du vara lite friare än i analysavsnittet. Här kan du med fördel ta ett steg tillbaka och titta på helheten i ditt arbete. Du kan kosta på dig att vara lite självreflekterande. Vilka föreställningar hade du med dig in i arbetet? Har du omvärderat någonting? Du kan också reflektera över eventuella begränsningar i ditt arbetssätt. Vad har du inte lyckats visa? Vilka frågor återstår? Vilka nya frågor har uppstått.

Återgå till din genomgång av tidigare forskning och placera in din undersökning i forskningsläget. Vilket är ditt bidrag? Vad kan man förstå nu som man inte förstod innan du gjorde din undersökning? Vilken direkt eller indirekt samhällsrelevans har din undersökning? Vilka ytterligare undersökningar borde göras nu i ljuset av dina resultat?

6 Sammanfattning

I sammanfattningen knyter du ihop trådarna. Ta läsaren vid handen och promenera igenom hela uppsatsen. Påminn läsaren om ditt syfte och din frågeställning, ditt teoretiska perspektiv och ditt metodologiska arbetssätt. Använd sammanfattningen huvudsakligen till att visa på vilket sätt ditt syfte har uppnåtts och att dina frågeställningar på ett intressant sätt har blivit besvarade i undersökningen och analysen. Tänk på att inte introducera någonting nytt i sammanfattningen. Beroende på hur ditt diskussionsavsnitt är utformat så är det inte självklart att sammanfattningen är nödvändig. Kanske inkluderar din diskussion en sammanfattning av studien. I så fall kan du skippa det här avsnittet. Och ser man på, nu har du skrivit klart! Nu återstår bara revidering och granskning.

Se till att gå igenom texten riktigt ordentligt. Språket ska vara korrekt och stilmässigt tillfredsställande. Korrekturläs noga så att inga slarvfel, stavfel eller sakfel finns klar. Se till att alla referenser, inne i texten och i referenslistan, är korrekta och fullständiga och att du använder Oxford-modellen för referenshantering genomgående. Beakta också om det finns ett behagligt flöde i texten; följer de olika avsnitten varandra på ett bra sätt? Hänger det ihop så att läsarna har fått veta det de behöver för att kunna ta till sig nästa avsnitt? Har du fått med allt? Har du användbar och betydelsefull hjälp av någon utöver din handledare, så sätt gärna in ett tack i en avslutande fotnot. Be nu någon annan, som inte studerar mänskliga rättigheter, läsa texten och recensera den i termer av begriplighet och klarhet. Lämna in! Instruktioner om hur du lämnar in uppsatsen får du på LUVIT av den kursansvariga läraren.

Referenser

- Bergström, Göran och Kristina Boréus. *Textens mening och makt*. 3 upplagan. Studentlitteratur, Lund, 2012.
- Forsman, Birgitta. *Forskningsetik*. Studentlitteratur, Lund, 1997. (Andra upplaga som e-bok 2004.)
- Gilbert, Nigel. *Researching Social Life*. 3 upplagan. Sage, London, 2008.
- Stray Jørgensen, Peter och Lotte Rienecker. *Att skriva en bra uppsats*. 2 upplagan. Liber, Stockholm, 2008.
- Ritter, R.M. *The Oxford style Manual*. Oxford University Press, Oxford, 2003.
- Vetenskapsrådet, *God forskningssed*. Vetenskapsrådets rapportserie 1:2011, åtkomst 10 april 2012, <http://www.cm.se/webbshop_vr/pdf/2011_01.pdf>.
- Victoria University, *Oxford. A Brief Guide*, 2010, åtkomst 9 april 2012, <[http://w2.vu.edu.au/library/referencing/files/2495%20Oxford%20Guide%20\(28%209%2010\).pdf](http://w2.vu.edu.au/library/referencing/files/2495%20Oxford%20Guide%20(28%209%2010).pdf)>

Bilagor

Huruvida det är påkallat att lägga in bilagor bör du diskutera med din handledare. Bilagor kan vara lagtext, intervjufrågor, faksimiler av arkivmaterial, statistiska data och liknande.